

Anna Cymbor

Między bibliotekarstwem a informatyką : Kim jest bibliotekarz systemowy?

Forum Bibliotek Medycznych 4/1 (7), 409-412

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MIĘDZY BIBLIOTEKARSTWEM A INFORMATYKĄ. KIM JEST BIBLIOTEKARZ SYSTEMOWY?

Abstract

The computerization of the libraries is one of the most revolutionary changes in the history of librarianship. As a result of this set up a new type of librarian – system librarian. There is no doubt that every system librarian must have predisposition like communicativeness, exactitude, must be willing to learn and take up challenges. Ewa Krysiak and Artur Jazdon have written about it. However, diversity of libraries (kinds, sizes, number of employees, requirements of users), library systems and fact that the computerization of libraries began not long ago, were cause of differences in responsibilities, authorities, skills and education of system librarians. System librarian must know the organization of library, duties of every librarian, expectations relative to the system and library terminology. On the other hand it is necessary to have a basic computer knowledge and a deep expertise of the library system. There are questions about education of system librarian, his/her responsibilities and authorities. Other question is: how many system librarians should manage the system. And the most important question. Who is the system librarian – still librarian or already computer specialist?

Streszczenie

Komputeryzacja bibliotek to jedna z najbardziej rewolucyjnych zmian w historii bibliotekarstwa. Jedną z jej konsekwencji było pojawienie się nowego typu pracownika – bibliotekarza systemowego. Z całą pewnością każdy bibliotekarz systemowy powinien mieć pewne predyspozycje i zdolności, jak choćby komunikatywność, dokładność, otwartość na nowości i nowe wyzwania, o czym pisali już m. in. Ewa Krysiak i Artur Jazdon. Jednak różnorodność bibliotek (ich rodzajów, wielkości, liczby zatrudnionych pracowników, wymagań użytkowników), systemów bibliotecznych i fakt, że wprowadzenie komputerów do bibliotek na szeroką skalę zaczęło się stosunkowo niedawno, sprawiły, że bibliotekarze systemowi różnią się znacznie zakresami obowiązków, kompetencji, umiejętności i wykształcenia. Bibliotekarz systemowy musi znać organizację biblioteki, obowiązki pracowników każdego działu, ich potrzeby i oczekiwania względem systemu bibliotecznego, terminologię biblioteczną. Z drugiej strony konieczna jest przynajmniej podstawowa wiedza informatyczna i dogłębna znajomość systemu bibliotecznego zaimplementowanego w danej bibliotece. Biorąc pod uwagę wszystkie te okoliczności pojawia się cały szereg pytań. Jakie wykształcenie powinien mieć bibliotekarz systemowy – bibliotekarskie czy informatyczne? Czy powinien samodzielnie ingerować w system, konfigurować go, czy jest to zadanie dla informatyka? Ilu bibliotekarzy systemowych powinno obsługiwać system biblioteczny? I wreszcie pytanie najważniejsze w moich rozważaniach. Kim jest bibliotekarz systemowy – jeszcze bibliotekarzem czy już informatykiem?

O roli komputeryzacji bibliotek można powiedzieć bardzo dużo. Jako jedna z największych rewolucji w historii bibliotekarstwa pociągnęła za sobą wiele konsekwencji. Jedną z nich było pojawienie się nowego typu pracownika – bibliotekarza systemowego. W miarę postępu samego procesu komputeryzacji oraz

pojawiania się coraz to nowych, rozbudowanych i skomplikowanych systemów bibliotecznych zmieniały się kompetencje i obowiązki bibliotekarzy systemowych.

W czasie niemal dwudziestu lat istnienia tego typu pracownika próbowano zdefiniować bibliotekarza systemowego. Według Ewy Krysiak jest to osoba, która w bibliotece odpowiada za całość spraw związanych z zarządzaniem bibliotecznym systemem komputerowym oraz potrafi określić potrzeby biblioteki w zakresie wykorzystania systemu.¹ Z kolei Elżbieta Górska twierdzi, że bibliotekarz systemowy to osoba odpowiedzialna za zarządzanie automatyzacją w bibliotece.² Z pewnością są to definicje trafne, choć ogólne. Artur Jazdon doprecyzował je o zdolności i predyspozycje, którymi powinien cechować się każdy bibliotekarz systemowy, tj. zdolności menedżerskie, komunikatywność, otwartość na przyswajanie nowości, umiejętności negocjacyjne, zdolności interpersonalne i pedagogiczne i in.³ Stworzenie jednoznacznego i dokładnego terminu, któremu odpowiadałoby wszyscy bibliotekarze systemowi jest niemożliwe z powodu różnorodności bibliotek: ich rodzajów, wielkości, liczby zatrudnionych pracowników, wymagań użytkowników. Jednocześnie systemy biblioteczne stawiają przed bibliotekarzami systemowymi czy też administratorami różne wymagania i stwarzają różnorodne możliwości. W rozesłanej przeze mnie ankiecie respondenci wymieniali następujące systemy zaimplementowane w bibliotekach: Aleph, Prolib, Horizon, Sowa. Ta krótka lista nie odzwierciedla bogactwa systemów polskich bibliotek.

Każdy system, prosty czy zintegrowany, wymaga wdrożenia, dostosowania do potrzeb i oczekiwań personelu i użytkowników, których trzeba jednocześnie szkolić i instruować. Po tym wstępnym etapie następują kolejne: uruchamianie dodatkowych funkcji, usprawnień, bieżące sprawy administracyjne (jak choćby wykonywanie kopii bezpieczeństwa), usuwanie usterek w pracy systemu, koordynacja pracy modułów w przypadku systemów zintegrowanych, wdrażanie wyższych wersji, itp. Jasna stała się konieczność obecności pracownika lub zespołu zajmującego się systemem.

Anna Góra mówi o dwóch tendencjach. Albo bibliotekarz systemowy otrzymuje dodatkowy zakres obowiązków w ramach innego stanowiska, albo tworzone jest stanowisko samodzielne.⁴ Z odpowiedzi na pytania postawione w mojej ankiecie wynika, że bez względu na liczbę pracowników zatrudnionych w bibliotece, zespoły zajmujące się komputeryzacją liczą maksymalnie do 4 osób, a w jednym przypadku

---

¹ Ewa K r y s i a k : Kto to jest „bibliotekarz systemowy”? *Bibliotekarz R.* 1996 nr 10 s.19

² Elżbieta G ó r s k a : Rola bibliotekarza systemowego w procesie automatyzacji bibliotek. *Bibliotekarz R.* 2001 nr 2 s.10-15

³ Artur J a z d o n : O nowych stanowiskach, specjalnościach i zawodach. W: Wielkopolskie forum bibliotekarzy: Zawód bibliotekarza i współpraca różnych sieci. Leszno, 6 listopada 2003 roku [online]. [dostęp: 16 maja 2011]. Dostępny w internecie: <<http://www.mbpleszno.leszczynskie.net/STRONA204.HTM>>

⁴ Anna G ó r a : Hybryda w bibliotece, czyli działalność bibliotekarza systemowego. *Poradnik bibliotekarza R.* 2009 nr 1 s.6-10

– 0. W połowie bibliotek biorących udział w ankiecie jest stanowisko bibliotekarza systemowego, w pozostałych przypadkach systemem administrują informatycy lub bibliotekarz. Również odpowiedzi na pytanie o wykształcenie bibliotekarza systemowego lub osoby pełniącej jego funkcję są zróżnicowane: bibliotekoznawstwo, filologia polska, informatyka, oraz dodatkowo ukończone kursy, szkolenia, podyplomowe studia bibliotekarskie i informatyczne. Niestety nie we wszystkich odpowiedziach sprecyzowano dokładnie kierunki studiów, kursy i szkolenia, ale i tak widać, że dominują dwie tendencje: bibliotekarstwo i informatyka. Po analizie ankiety nasuwa się jeszcze jeden wniosek. Bibliotekarze systemowi w znacznej większości są z wykształcenia bibliotekarzami lub ukończyli studia podyplomowe bibliotekarskie i niemal wszyscy są zatrudnieni na etatach bibliotecznych.

Komputerowe systemy biblioteczne są narzędziami pracy dla bibliotekarzy oraz narzędziami dla użytkowników. Te rozbudowane, zintegrowane składają się z wielu modułów, a czytelnikom oferują nie tylko elektroniczny katalog do przeszukiwania zasobów bibliotecznych, ale również konta czytelnicze umożliwiające np. sprawdzanie stanu wypożyczeń aktualnych i archiwalnych, kontrolę wypożyczeń międzybibliotecznych, transakcji finansowych, składanie zamówień, modyfikacje adresów, korespondencję z biblioteką i inne. Obsługują wszystkie czynności biblioteczne: gromadzenie zbiorów, ich opracowanie, kartoteki haseł wzorcowych, udostępnianie, wypożyczenia międzybiblioteczne.

Do zrozumienia potrzeb użytkowników systemu i prawidłowej jego konfiguracji nieodzowna jest dogłębna znajomość organizacji biblioteki, obowiązków pracowników każdego działu, ich potrzeb i oczekiwań względem systemu, terminologii bibliotecznej. W komunikacji bibliotekarz – bibliotekarz systemowy lub bibliotekarz – administrator systemu to ten drugi powinien dostosować się do pierwszego, używać języka bibliotecznego. Pracownik biblioteki nie musi znać (i często nie zna) terminologii technicznej, informatycznej i nie zna systemu „od wewnątrz”, struktury bazy danych czy procesów odpowiedzialnych za funkcjonowanie. To bibliotekarz systemowy powinien potrafić przetłumaczyć sobie postulaty współpracowników na techniczny język systemu. Bez tego nie jest w stanie wykonywać swoich obowiązków. Z drugiej strony trudno od niego oczekiwać rozległej wiedzy informatycznej. Na pewno musi dobrze znać system biblioteczny i mieć przynajmniej podstawową wiedzę z zakresu informatyki. Do bardziej zaawansowanych prac powinien uzyskiwać pomoc informatyka. Granica między zakresami działania obu zależy zwykle od umiejętności bibliotekarza systemowego i od stopnia złożoności systemu bibliotecznego.

Chciałabym nawiązać w tym miejscu do wyników ankiety, z której wynika, że wszystkie osoby administrujące systemami znają struktury baz danych, znajomość języków HTML, XML zadeklarowało prawie 90% odpowiadających, natomiast 60% z nich zna język SQL i system operacyjny Unix. Informatycy dodatkowo zaznaczali znajomość wielu innych narzędzi informatycznych, aplikacji i standardów.

Jeśli chodzi o zakres obowiązków związanych z systemem, wszyscy respondenci analizują i usuwają usterki w pracy systemu, niemal wszyscy dostosowują parametry systemu w zakresie modułów pracowniczych, 75% - dostosowuje parametry systemu w zakresie katalogu www, generuje raporty i statystyki, koordynuje pracę modułów systemu i prowadzi szkolenia dla pracowników. Ponad połowa kontroluje procesy biblioteczne, pracę serwerów i instaluje oprogramowanie klientów systemu, a połowa – wdraża nowe funkcje i wykonuje kopie bezpieczeństwa.

Z analizy ankiety wynika również, że każdy bibliotekarz systemowy lub administrator ma obowiązki pozasystemowe. Są to: działalność informatyczno-techniczna na rzecz uczelni, zarządzanie serwerami, oprogramowaniem i usługami dla pracowników i użytkowników, programowanie, administrowanie uczelnianą siecią bezprzewodową, aktualizowanie bibliotecznej strony internetowej, e-learning, opracowanie zbiorów.

Po tych rozważaniach czas na odpowiedź na tytułowe pytanie. Między bibliotekarstwem a informatyką. Kim jest bibliotekarz systemowy? Abstrahując od wykształcenia, z całą pewnością nie jest ani bibliotekarzem ani informatykiem, choć powtórzę za Arturem Jazdonem, że „winien wywodzić się z grona osób dobrze znających podstawowe zadania i procedury biblioteczne”⁵ i pod tym względem bliżej mu do tego pierwszego. Trafnym spostrzeżeniem dzieli się również Anna Góra. Istota bibliotekarza systemowego zawarta jest w samej nazwie. Można interpretować ją jako osobę zarządzającą systemem, ale także osobę, która działa i myśli w sposób systemowy, uporządkowany, długofalowy.⁶ Swoją drogą za parę lat pytania retoryczne tego typu przestaną się pojawiać. Stanowisko ugruntuje się i bibliotekarz systemowy będzie po prostu bibliotekarzem systemowym.

Mgr Bolesław Howorka
Poznań - UM

ASPEKTY PRAWNE TWÓRCZOŚCI BIBLIOTEKARZY - PRACOWNIKÓW BIBLIOTEK NAUKOWYCH

Streszczenie

Bibliotekarz może być twórcą (w rozumieniu ustawy o prawie autorskim). Jego działania twórcze mogą być związane z wykonywaniem zawodu, być elementem jego zakresu czynności. Działania twórcze mogą być także nie związana z zawodem, może on być literatem, publicystą, plastykiem itp.

---

⁵ Artur J a z d o n : O nowych stanowiskach..., op. cit.

⁶ Anna G ó r a : Hybryda w bibliotece..., op. cit.